



Gmina Jabłonna

Ślady przeszłości i znaki wiary



Publikacja powstała ze środków Gminy Jabłonna



www.jablonna.pl

Opracowanie merytoryczne: **Anna Zworska**

Współpraca: **Agata Bochenek, Fundacja Obserwatorium Zrównoważonego Rozwoju**

Fotografie na okładce: **ks. Mirosław Gaurys**

Seria wydawnicza: **Kultura Lokalnie**

Wydawca: **MediaSupport Sp. z o.o.**

W publikacji wykorzystano materiał Fundacji Dziedzictwo Nadbużańskie powstały w ramach projektu grantowego realizowanego przez LGD Zalew Zegrzyński w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020



media
support
www.mediasupport.pl

Wydanie I, 2021

Gmina Jabłonna

Ślady przeszłości i znaki wiary

Podziękowania

Serdecznie dziękujemy Radnym i Sołtysom za włączenie się w działania służące podtrzymaniu pamięci o wartościach, do których od wieków odwołujemy się jako społeczność. Wyrazy uznania należą się także Mieszkańcom, którzy bezinteresownie dbają o miejsca pamięci, opiekują się kapliczkami, figurami czy przydrożnymi krzyżami na terenie Gminy Jabłonna, stając się społecznymi kustoszami tych miejsc. Serdecznie dziękujemy Proboszczom gminnych parafii oraz Siostrze ze Zgromadzenia zakonnego Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanego Poczęcia w Chotomowie za podzielenie się swoją wiedzą i udostępnienie materiałów. Dziękujemy Wszystkim ludziom dobrej woli, których spotkaliśmy podczas opracowywania Albumu, za wsparcie i poświęcony czas. Państwa zaangażowanie stanowi cenny wkład do dziejów naszej lokalnej społeczności.

Autorzy



Szanowni Państwo,

trzymacie w ręku wyjątkowy Album, którego celem jest ocalenie lokalnego pejzażu oraz dziedzictwa kulturowego Gminy Jabłonna. Niniejsza publikacja ukazuje piękno obiektów małej architektury sakralnej oraz wyjątkowość miejsc pamięci usytuowanych w naszej gminie. Mieszkamy w pięknym i bogatym historycznie miejscu.

Przydrożne kapliczki i krzyże to nieodłączna część polskiego krajobrazu. Figurka Matki Boskiej ukryta gdzieś w cieniu kwitnących lip lub stojący pośród polnych kwiatów drewniany krzyż, odcinający się na tle błękitu sierpniowego nieba. Trudno byłoby szukać obrazu bardziej naszego, bliższego naszej polskiej wrażliwości. Wznoszone na rozstajach dróg, wśród pól, na miedzach, przy wiejskich drogach, na skwerach miasteczek,

w podwórzach i dziedzińcach, wmurowywane w fasady domostw, w pylony mostów i bramy wjazdowe – kapliczki i krzyże są wyrazem naszej zbiorowej tożsamości. Powstające z potrzeby serc prostych i szczerych, z głębokiej wiary i przywiązania do tradycji, stawiane w przeróżnych intencjach, w podzięce, bądź też na pamiątkę ważnych wydarzeń w życiu jednostek oraz całych zbiorowości. Obiekty te stanowią swoisty łącznik pomiędzy tym, co ludzkie i przemijające a sferą sacrum. Stają się one świadkami i jednocześnie świadectwem naszych radości i trosk, przemijania kolejnych pokoleń, ale i trwania naszego Narodu. Przesiagakają latami szeptem tysięcznych modlitw i prośb. Niosą w sobie to ogromne dziedzictwo. Często niepozorne i skromne w swej formie, są jednak ważnym elementem



naszej codzienności, zarówno w wymiarze materialnym, historycznym, ale również – a może nawet przede wszystkim, w wymiarze emocjonalnym i duchowym. Warto więc przystanąć na chwilę i spojrzeć na nie z tą właśnie myślą.

Niniejsza publikacja stanowi próbę możliwie najpełniejszego przedstawienia Czytelnikowi kapliczek i krzyży przydrożnych znajdujących się na terenie Gminy Jabłonna. To pierwsze tak obszerne opracowanie dotyczące tej niezwykle istotnej, a niejednokrotnie pomijanej części naszego dziedzictwa. Mam nadzieję, że ten album sprawi, iż odkryjemy te miejsca na nowo...

Gmina Jabłonna jest również bogata w obiekty

upamiętniające ważne wydarzenia historyczne, jak również poświęcone pamięci tragicznych wydarzeń. Działania zbrojne prowadzone na naszym terenie pozostawiły przejmujący ślad. Budujemy pomniki, stawiamy tablice, obchodzimy rocznice tych trudnych wydarzeń. To ważne świadectwo naszej pamięci o bohaterach, którzy zapłacili najwyższą cenę w służbie Ojczyźnie. Druga część Albumu poświęcona jest właśnie miejscom pamięci. Zachęcam Państwa do refleksji nad bohaterstwem tych wszystkich, którzy walczyli za słuszną sprawę, za naszą niepodległość.

*Zyczę Państwu ciekawej lektury,
Janusz Chodanin*

Gmina Jabłonna - ślady przeszłości i znaki wiary

Kapliczki są znakiem czasu, kultury i religii każdego regionu. W Gminie Jabłonna jeszcze sporo się ich zachowało. Na co dzień nie zastanawiamy się kto je postawił i jak dawno. Tymczasem każda kapliczka, figura czy krzyż ma swoją historię. Warto ją poznać i ocalić od zapomnienia. Te obiekty stanowią część dziedzictwa kulturowego naszego regionu.

Fundacja Dziedzictwo Nadbużańskie sporządziła ewidencję miejsc małej architektury sakralnej, czyli kapliczek, przydrożnych krzyży i figur znajdujących się w Gminie Jabłonna. Ogromnie cieszy okazałość powstałej bazy. Album możemy potraktować jako swojego rodzaju przewodnik. Z pewnością wielu z Państwa rozpozna obiekty sobie bliskie, budowle na które warto zwrócić

szczególną uwagę oraz te zupełnie nieznane... Być może doświadczymy wielu odkryć. Dzięki niniejszej publikacji zostanie uchroniona pamięć o mało znanych kapliczkach, figurach i przydrożnych krzyżach. Podjęliśmy próbę zachowania dla przyszłych pokoleń krajobrazu kulturowego naszej gminy. Bogactwo to ogromnie cieszy i budzi refleksję.

Tradycja stawiania krzyży i kapliczek ciągle jest żywa. Mieszkańcy opiekują się starymi i stawiają wciąż nowe obiekty małej architektury sakralnej. Jednak intencje ich powstania wciąż są niezmiennie. Stanowią wyraz intencji błagalnej, czy też dziękczynnej. Niektóre z nich upamiętniają ważne dla społeczności lokalnej wydarzenia.

Trudno określić moment w historii, w którym zaczęto budować kapliczki. Geneza tych obiektów jest bardzo stara i posiada co najmniej kilka źródeł. Prawdopodobnie nazwa „kapliczka” wywodzi się od łacińskiego wyrazu ~cappa, czyli płaszcz. Najpewniej chodzi o płaszcz biskupa z Tours, św. Marcina (316 - 397 n.e.). Jego płaszcz był przechowywany w specjalnej celi, wewnątrz małego drewnianego kościoła w Tours zwanego Capella, od płaszczka właśnie (z łac. cappe, z fr. chape). Spopularyzowanie tej nazwy wiąże się z wykupem z Wenecji relikwii Chrystusowych w 1239 r. przez Ludwika IX Świętego. W latach 1241–1248 wybudowano w Paryżu świątynię nazwaną Sainte-Chapelle, w której umieszczono relikwię oraz przechowywano płaszcz św. Marcina. I tak, o nazwaniu świątyni kaplicą - chapelle ponownie przesądził płaszcz. Możliwe, że św. Ambroży, biskup Mediolanu z II poł. IV wieku wspominał o kapliczkach jako o miejscach kultu. Zgodę na odprawianie nabożeństw przy kapliczkach zatwierdził synod w Agde w początkach VI wieku.

W późniejszych wiekach, kapliczki ustawiano na skrzyżowaniach dróg, w miejscach ważnych wydarzeń dla społeczności lokalnej lub objawień religijnych. Fundatorami kapliczek w Polsce były całe wsie lub pojedynczy gospodarze. Miały strzec wsi i jej mieszkańców przed złem. „Krzyż na skraju i początku wsi był gwarancją bezpieczeństwa. Kapliczki na wsi są czymś bardzo naturalnym, jak drzewa. Są stałym elementem krajobrazu.” Możemy powtórzyć za Tadeuszem Sewerynem, że gdy

stawiano krzyż, wraz z nim dziękowano, przepraszano i proszono o łaski i opiekę. W naszej gminie mamy wiele takich znaków historii.

Kapliczka przydrożna to niewielka budowla. Może mieć formę drewnianego lub murowanego domku czy latarni umieszczonej na kolumnie. Bywają figury osadzone na słupie lub „niby - szafki” z daszkiem zawieszzone na drzewie. Najczęściej wewnątrz umieszczano figury Chrystusa, Maryi, czy świętych. Powstawały w latach wojen, epidemii czy głodu. Miały chronić przed pożarem, powodzią, zarazą. Kiedyś te elementy małej architektury sakralnej dawały mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa. Modlono się przed nimi, składano kwiaty i zapalano znicze. Dziś już rzadziej wierni zbierają się przy kapliczkach na wspólnej modlitwie. Nabożeństwa majowe i czerwcowe mają bogatą tradycję w Polsce. Szczególnie pięknie kapliczki wyglądają w tych wiosennych miesiącach przystrojone kwiatami i otoczone wiernymi.

Każdy krzyż i figura opowiada swoją historię, warto ocalić ją od zapomnienia. Dziękujemy wszystkim osobom, które opiekują się kapliczkami, figurami czy przydrożnymi krzyżami na terenie Gminy Jabłonna. Gorąco zachęcamy do odkrycia ich niezwykłości. Zapraszamy do podróży po Gminie Jabłonna śladami przeszłości i znaków wiary...

„Krzyż stoi, podczas gdy świat się obraca”

św. Brunon z Kolonii

Mała architektura sakralna

Krzyż trwa, choć zmienia się świat

Prawdziwe są słowa Papieża Jana Pawła II: „Krzyż trwa, choć zmienia się świat”. Krzyż trwa na naszej ziemi od najdawniejszych lat. Najstarszy w Gminie Jabłonna wznosi się przy kościele pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Chotomowie. Został postawiony w 1826 r. na ówczesnym przykościelnym cmentarzu (fot. 6). Podobny krzyż znajduje się w Jabłonie przy ul. Modlińskiej (fot. 22).

Podczas przeprowadzania ewidencji obiektów małej architektury sakralnej, wśród 61 objętych spisem obiektów, zlokalizowano 27 krzyży. Wznoszą się przy wjeździe do gminy, przy drogach lub na posesjach prywatnych, są pochowane w lasach. Wśród tych krzyży są ponad stuletnie, są kilkudziesięcioletnie lub całkiem nowe. Zdarza się, jak np. w Bożej Woli, że nowy krzyż zostaje ustawiony w miejscu poprzedniego, zniszczonego w czasie działań wojennych. Niezwykle ciekawą historię ma krzyż żelazny z figurą Chrystusa i kapliczką w Dąbrowie Chotomowskiej (fot. 19, 20), o czym piszemy osobno.

Warto zobaczyć krzyż żelazny z początku ubiegłego stulecia przy ul. Modlińskiej w Jabłonie (fot. 3a) oraz krzyż z kapliczką u zbiegu ulic Marmurowej i Szkolnej (fot. 37, 38). Wybudowany przez mieszkańców w 1987 r. jako votum dziękczynne za pielgrzymkę Papieża Polaka Jana Pawła II do Ojczyzny, jest obecnie miejscem spotkań i modlitw.

Pamiętajmy szczególnie o krzyżach pochowanych w lasach. Najczęściej są one ustawione w miejscach śmierci, jako świadectwo dokonanych zbrodni, stoją na straży mogił Polaków pomordowanych w czasie działań wojennych. Zazwyczaj są skromne, tak jak ten drewniany, niewysoki krzyż w Jabłonie, w lesie niedaleko leśniczówki. Został ustawiony w tym miejscu z nieznanego nam powodu, łączy wiarę z historią, pobożność z pamięcią o tragicznych wydarzeniach.

Świat wokół się zmienia, a krzyż trwa...



1a. Krzyż drewniany z kapliczką w Jabłonie, w lesie w pobliżu leśniczówki. W kapliczce i przy krzyżu obrazy, m.in. z wizerunkiem Matki Boskiej Częstochowskiej.



Krzyż drewniany z figurą Chrystusa przy kościele pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryji Panny w Chotomowie. Krzyż został wybudowany w 1826 r. na terenie ówczesnego cmentarza.



Krzyż drewniany w Jabłonie przy ul. Modlińskiej



2a. Krzyż drewniany u zbiegu ulic Modlińskiej i Chotomowskiej w Jabłonie.



Krzyż z kapliczką w Dąbrowie Chotomowskiej



3a. Krzyż żelazny z figurą Chrystusa z początków ubiegłego stulecia. Na cokole od frontu wnęka z obrazem z wizerunkiem Matki Bożej z Dzieciątkiem, ul. Modlińska w Jabłonnie.

Boska Częstochowska

Jan Lechoń

*Matka Boska Częstochowska ubrana perłami.
Cala w złocie i brylantach modli się za nami.
Aniołowie podtrzymują Jej ciężką koronę
I Jej szaty, co jak noc są gwiazdami znaczone.
Ona klęczy i swe lice, gdzie są rany krwawe,
Obracając, gdzie my wszyscy, patrzy na Warszawę.
O Ty, której obraz widać w każdej polskiej chacie
I w kościele i w sklepiku i w pysznej komnacie,
W ręku tego co umiera, nad kołyską dzieci
I przed którą dniem i nocą wciąż się światło świeci.
Która perły masz od królów, złoto od rycerzy,
W którą wierzy nawet taki, który w nic nie wierzy,
Która widzisz z nas każdego cudnymi oczami,
Matko Boska Częstochowska, zmiłuj się nad nami!*

(...)

„Matka Boska (...) W którą wierzy nawet taki, który w nic nie wierzy..”

Na terenie Gminy Jabłonna jest niewiele kapliczek. Drewniane bądź murowane, zadbane, otoczone opieką. Jedną z najokazalszych jest kapliczka żelazna z figurą Matki Bożej Niepokalanej w Trzcianach. Została wybudowana w latach 80. XX w. w miejscu drewnianej kapliczki, jeszcze przedwojennej. Figura Niepokalanej ustawiona jest na cokole z kamieni polnych, zatopiona w zieleni.

Murowane kapliczki w Jabłonnie i Suchocinie ufundowała lokalna społeczność. Tablica na kapliczce u zbiegu ulic Osiedle Leśna Polana i Słonecznej w Jabłonnie informuje, iż: „W ROKU WIELKIEGO JUBILEUSZU NA BOŻĄ CHWAŁĘ TĘ KAPLICZKĘ MATKI BOŻEJ UFUNDOWANO JABŁONNA DN. 9.IX.2000 R.” (fot. 4a). We wnęce kapliczki w Suchocinie, wybudowanej w 2008 r., jest figura Matki Bożej Niepokalanej (fot. 51, 52).

Drewniana kapliczka przedstawiająca płaskorzeźbę z wizerunkiem Matki Boskiej Częstochowskiej i figurą Matki Bożej Fatimskiej znajduje się na krzyżu ustawionym u zbiegu ulic Marmurowej i Szkolnej w Jabłonnie. Krzyż wraz z kapliczką został wzniesiony przez mieszkańców Jabłonn w 1987 r. podczas pielgrzymki Jana Pawła II do Ojczyzny (fot. 37, 38, 39).



Kapliczka z figurą Matki Bożej Niepokalanej w Trzcianach.



Kapliczka drewniana z figurą Najświętszej Maryji Panny przy kościele pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonie.



Kapliczka w typie przeszklonej latarni z figurą św. Jana Nepomucena przy ul. Modlińskiej w Jabłonie.



4a. 24 grudnia 1999 roku papież Jan Paweł II otwarciem Drzwi Świętych zainaugurował Wielki Jubileusz Roku Świętego 2000, który trwał do wigilii uroczystości Objawienia Pańskiego 5 stycznia 2001 roku. Kapliczka murowana u zbiegu ulic Osiedle Słoneczna Polana i Leśnej w Jabłonnie powstała na pamiątkę tego wydarzenia.



Kapliczka drewniana z figurą Chrystusa Frasobliwego przy kościele pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonnie.

Święci Pańscy, módlcie się za nami

Święty Józefie – patronie małżeństw, rodzin, ludzi pracy i dobrej śmierci; Święty Florianie, który opiekujesz się strażakami, hutnikami, kominiarzami, garncarzami i piekarzami; Święty Izydorze – patronie rolników; Święty Michale Archaniele – patronie małych dzieci, policjantów, żołnierzy, czuwający nad pielgrzymami; Św. Franciszku – patronie ekologów i ekologii, opiekunie ubogich, niewidomych, robotników, a także zwierząt i ornitologów. Módlcie się za nami.

Przykładem współczesnej małej architektury sakralnej są drewniane figury ozdobiące ogród na terenie

przykościelnym parafii pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonnie. Spośród 24 figur umiejscowionych na terenie całej gminy najwięcej znajduje się właśnie w parafialnym ogrodzie (fot. 5a, 28-34), którego pomysłodawcą jest proboszcz, ksiądz Jerzy Sieńkowski. Wszystkie rzeźby wyszły spod ręki pana Zbigniewa Grzymały, rzeźbiarza samouka. Ma on ogromny szacunek do drzewa. Tworzy figury wyłącznie z jednego pnia, co często stanowi duże wyzwanie. Jak sam mówi, gdy patrzy na konkretne drzewo „obraz sam się układa”. Szczególnie upodobał sobie rzeźby sakralne. Jabłonnę zdobią zarówno figury świętych, jak i Chrystusa Frasobliwego. To nawiązanie do ważnego motywu w rzeźbie ludowej, gdzie w ludzkim rozumieniu Chrystus Frasobliwy jest Bogiem-Człowiekiem, pochylającym się nad ludzkimi kłopotami i zmartwieniami, rozumiejącym i wyrozumiałym. Kimś bliskim, komu można powierzyć wszystkie tajemnice.

Przy kościele w Jabłonnie znajduje się także pieta, przedstawiająca Matkę Boską trzymającą w ramionach ciało Jezusa Chrystusa (fot. 27).



5a. Rzeźba przedstawiająca św. Franciszka ze zwierzętami przy kościele pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonie.



6a. Figura Matki Bożej przed kościołem pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Chotomowie ma już 75. lat.



Drewniana rzeźba Chrystusa Frasobliwego przy kościele pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonie.



7a. Figura Najświętszej Maryji Panny na murowanym cokole z 1949 r., u zbiegu ulic Pięknej i Leśnej w Chotomowie.



8a. Św. Józef z Dzieciątkiem przy kościele pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonie.

Boża Wola

W Bożej Woli, przy granicy z Wólką Górską, wznosi się krzyż żelazny, promienisty, z figurą Chrystusa. U nasady krzyża, na cokole, znajdują się figury Najświętszej Maryji Panny i Jezusa Miłosiernego (fot. 1, 2).

Poprzedni, drewniany krzyż, został ustawiony w tym samym miejscu już przed II wojną światową. Zniszczony podczas działań wojennych, został zastąpiony nowym, ufundowanym przez mieszkańców Bożej Woli. Lokalna społeczność ustawiła również figury Maryji i Jezusa. Dawniej przy krzyżu odprawiane były nabożeństwa.



1.



2.

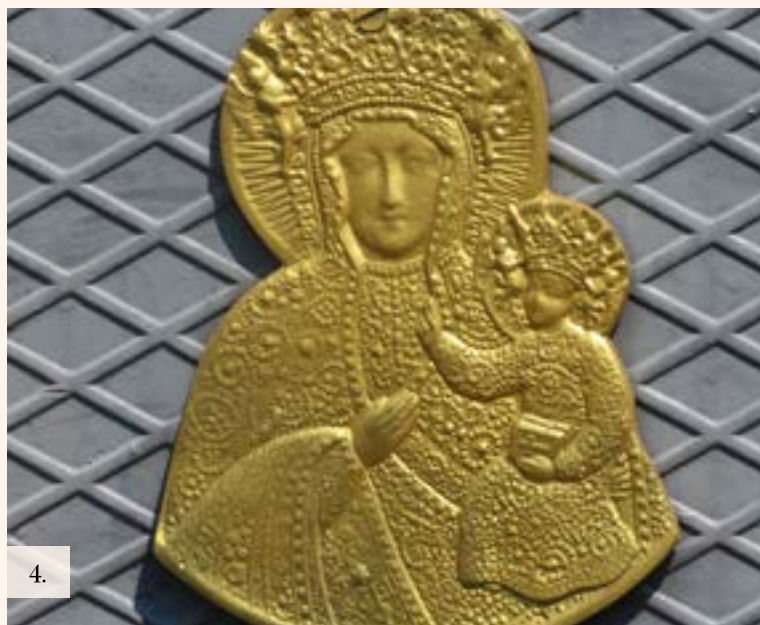
Chotomów

W Chotomowie ewidencją objęto piętnaście obiektów małej architektury sakralnej. To właśnie tutaj, przy chotomowskim kościele wznosi się najstarszy datowany obiekt w gminie – drewniany krzyż z 1826 r. (fot. 6). Warto obejrzeć figurę Matki Bożej przed kościołem, której towarzyszą słowa: „MARIO WEŻ W OPIEKĘ MŁODZIEŻ POLSKĄ” (fot. 6a). Przy figurze u zbiegu ulic Pięknej i Leśnej widnieje napis: „POD TWOJĄ OBRONĘ UCIEKAMY SIĘ MAJ 1949 R.” (fot. 7a).

Chotomowscy strażacy uczcili swojego patrona, Św. Floriana. Święty strzeże budynku Ochotniczej Straży Pożarnej, zaś obok ustawiono tablicę poświęconą zasłużonym druhom strażakom z OSP Chotomów (fot. 15).



3, 4. Krzyż z figurą Chrystusa przy ul. Piusa XI. W dolnej części pionowej belki ryngraf z wizerunkiem Matki Boskiej Częstochowskiej ustawiony na cokole z kamieni polnych, ogrodzony żelaznym płotkiem.



4.



5. Figura Św. Jana Pawła II na terenie kościoła. Na tablicy napis: „JAN PAWEŁ II PAPIEŻ BŁOGOŚŁAWIONY RODAK”.



6. Najstarszy obiekt małej architektury sakralnej w Gminie Jabłonna - krzyż drewniany z 1826 r.



7. Krzyż drewniany upamiętniający Misje Święte, w chotomowskim kościele.



8. Kapliczka żelazna z figurą Matki Bożej Niepokalanej u zbiegu ulic Pięknej i Żeligowskiego.



9. Figura Matki Bożej Niepokalanej przy ul. Pięknej została ustawiona w intencji dziękczynnej, Właścicielka posesji uległa wypadkowi, potrącił ją samochód gdy przechodziła przez jezdnię na zielonym świetle. Kobieta doznała poważnych obrażeń, jednak ocalała życie. W podziękowaniu za opiekę i doznaną łaskę ustawiła w ogrodzie przed domem figurę Niepokalanej.



10. Figura Św. Józefa z Dzieciątkiem na terenie Domu Dziecka przy ul. Piusa XI prowadzonego przez Siostry Służebniczki Najświętszej Maryi Panny



11. Figura Matki Bożej z Medjugorie przy ul. Piusa XI.



12. Krzyż drewniany przy rondzie im. Harcerzy Szarych Szeregów w Chotomowie.



13. Figura Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Pięknej.



14. Kapliczka z figurą Matki Boskiej w Chotomowie przy ul. Żeligowskiego.



15. Figura Św. Floriana - patrona strażaków, przed budynkiem OSP w Chotomowie.



16. Figura Najświętszej Maryi Panny na terenie Domu Dziecka przy ul. Piusa XI. Na cokole napis: „OKAŻ SIĘ NAM MATKO 50-LECIE FUNDACJI OJCA ŚW. PIUSA XI DLA DZIECI W CHOTOMOWIE 6 CZERWCA 1973 R.”

— Chotomów Północny —

Dwa obiekty małej architektury sakralnej. Figura Matki Bożej Niepokalanej na cokole z kamieni polnych. Od frontu na cokole napis: „AVE MARIA” (fot. 17). Krzyż z figurą Chrystusa przy ul. Partyzantów nieopodal wiaduktu kolejowego. Na pionowej belce medaliony z wizerunkiem Matki Boskiej Karmiącej i Chrystusa w cierniowej koronie (fot. 18).



17.



18.

— Dąbrowa Chotomowska —

Krzyż żelazny z figurą Chrystusa. Przy pionowej belce kapliczka z wizerunkiem Najświętszego Serca Pana Jezusa (fot. 19, 20, 21).

Krzyż jako votum wdzięczności wybudował mieszkaniec Dąbrowy Chotomowskiej, po powrocie z wojny rosyjsko-japońskiej 1904-1905 i siedmioletniej tułaczki. Po latach drewniany krzyż został zastąpiony żelaznym, ustawionym w tym samym miejscu co poprzedni. Kilka lat temu obiektem zainteresowali się mieszkańcy Dąbrowy Chotomowskiej, zrzeszeni w Stowarzyszeniu „05-123 Sąsiedzi”. Przymocowali do krzyża kapliczkę, następnie ogrodzili obiekt, ustawili ławki. Zainicjowali modlitwy czerwcowe do Najświętszego Serca Pana Jezusa.



19.



20.



21.

Jabłonna

W Jabłonie ewidencją objęto 26 obiektów małej architektury sakralnej. Najwięcej obiektów znajduje się przy kościele pw. Matki Bożej Królowej Polski (fot. 5a, 23-35). Drewniane rzeźby Chrystusa Frasobliwego, Św. Franciszka, Św. Izydora, Świętych Floriana i Michała Archanioła są ozdobą nie tylko przykościelnego terenu, ale całej Jabłonna. Na uwagę zasługuje bardzo rzadko występująca pieta, czyli przedstawienie Matki Bożej trzymającej na kolanach ciało Jezusa Chrystusa (fot. 27).

Podczas spaceru po Jabłonie warto zatrzymać się przed krzyżem żelaznym z początków ubiegłego stulecia przy ul. Modlińskiej. W cokole jest wnęka z obrazem z wizerunkiem Matki Bożej Nieustającej Pomocy (fot. 3a).

Natomiast krzyż drewniany z kapliczką u zbiegu ulic Marmurowej i Szkolnej został wzniesiony przez mieszkańców Jabłonna w 1987 r., podczas pielgrzymki Jana Pawła II do Ojczyzny. Ponownie został postawiony i poświęcony w 2016 r., roku Miłosierdzia, 1050-lecia Chrztu Polski oraz Roku Jubileuszowego Aktu Przyjęcia Chrystusa za Króla i Pana (fot. 37, 38, 39). Na tablicy są słowa Jana Pawła II: „Proszę was (...) abyście nigdy nie wzgardzili tą Miłością, która jest największa, która się wyraziła przez Krzyż, a bez której życie ludzkie nie ma ani korzenia, ani sensu”.

22. Krzyż drewniany przy ul. Modlińskiej w Jabłonie.



23. Figura Kardynała Stefana Wyszyńskiego na murowanym cokole. Teren kościoła pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonie.



24, 25. Krzyż drewniany przy wejściu na teren kościoła pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonie, upamiętniający Misje Święte począwszy od 1948 r.



26. Krzyż drewniany na terenie przy kościele pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonnie.



27. Pieta na przykościelnym terenie. Przedstawia Matkę Bożą trzymającą na kolanach ciało Jezusa Chrystusa.

Ogród parafialny
przy kościele pw. Matki Bożej Królowej Polski
w Jabłonnie



28. Figury Świętej Rodziny.



29. Rzeźba przedstawiająca Chrystusa Frasobliwego.



30. Drewniana figura Mojżesza przy tablicach z Dekalogiem.



31. Figura Św. Izydora.



34. Kapliczka z figurą Matki Bożej.



32. Figura Św. Michała Archanioła.



33. Figura Św. Floriana.



35. Zwiastowanie Najświętszej Marii Panny. Figura przed kościołem pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonie.



36. Kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena przy ul. Modlińskiej w Jabłonie.



37.



38.



39.

37, 38, 39. Krzyż drewniany z kapliczką i figurą Matki Boskiej u zbiegu ulic Marmuruwej i Szkolnej w Jabłonnie



40. Krzyż drewniany z figurą Chrystusa przy wjeździe do Jabłonn przy rondzie na ul. Modlińskiej.



41. Krzyż drewniany z kapliczką przy ul. Modlińskiej w Jablonnie.



42. Krzyż drewniany z figurą Chrystusa przy ul. Modlińskiej w Jabłonie.



43. Krzyż żelazny na kolumnowym cokole przy ul. Przylesie w Jabłonie.

Janówek Drugi

Krzyż i kapliczka - w Janówku Drugim są dwa obiekty małej architektury sakralnej. Kapliczka z figurą Matki Bożej Niepokalanej z 2000 r. (fot. 44) oraz krzyż żelazny z figurą Chrystusa wybudowany w 1978 r. (fot. 45).



44.



45.



46.

Rajszew

W Rajszewie ewidencją zostały objęte dwa krzyże: drewniany z figurą Chrystusa znajdujący się na terenie parafii pw. św. Andrzeja Boboli, ul. Różana (fot. 46) oraz żelazny krzyż z figurą Chrystusa przy ul. Mazowieckiej (fot. 47).



47.

Skierdy

Ta wieś odkrywa przed nami piękno trzech krzyży. Wszystkie są usytuowane wzdłuż ulicy Modlińskiej: drewniany (fot. 48), żelazny (fot. 49) i murowany (fot. 50).

Ten sam

ks. Jan Twardowski

*Ten sam krzyż gdy zima i zając osiwił ten
sam gdy jesień i brzozy zaledwie ubrane
ten sam gdy czapla nadobna od białej o połowę mniejsza
ten sam gdy wiosną spóźnione kukanie
ten sam gdy cię ze schodów zrzucą ręce ukochane
i rozplącze się serce jak osioł bez osła
łatwiej upaść na głowę niż powstać z miłości
krzyż to takie szczęście
że wszystko inaczej*



48.



49.



50.

Suchocin

Kapliczka murowana, wnękowa, przy ul. Modlińskiej (fot. 51 i 52). W przeszklonej wnęcie figura Matki Bożej Niepokalanej. Pod wnęką od frontu tablica z napisem: „MARYJO, MATKO OJCA NIEBIESKIEGO SPRAW, BY NASZE RODZINY, PARAFIA I CAŁA OJCZYZNA BYŁY RZECZYWISTYM KRÓLESTWEM TWEGO SYNA I TWOIM AMEN W HOŁDZIE MARII WDZIĘCZNI ZA JEJ OPIEKĘ MIESZKAŃCY WSI SUCHOCIN 3.V.2008 R.”



51.



52.

Trzciany

Trzciany – podobnie jak Jabłonna i Chotomów, są miejscowością bogatą w obiekty małej architektury sakralnej. Na terenie sołectwa są trzy krzyże, figura Matki Bożej i kapliczka nadrzewna.

Kapliczka z figurą Matki Bożej Niepokalanej na cokole z kamieni polnych, przy ul. Granitowej (fot. 53, 54) została ustawiona w miejscu, gdzie w latach międzywojennych XX w. drewnianą kapliczkę wybudował mieszkaniec Trzcian. Kapliczkę w obecnej formie ufundowała w 1999 r. jedna z rodzin. W dniu 8 sierpnia 2015 r. odbyło się poświęcenie odnowionej figury Niepokalanej Maryi Panny.

Krzyż drewniany z kapliczką u zbiegu ulic Żwirowej i Kvarcowej (fot. 56). W kapliczce obraz z wizerunkiem Najświętszego Serca Pana Jezusa. Krzyż został ustawiony w rocznicę śmierci papieża Jana Pawła II. Nieznane pozostało nazwisko fundatora obiektu.

Krzyż żelazny przy ul. Granitowej (fot. 55), postawiony w miejscu drewnianego krzyża z lat międzywojennych XX w. Po tym, jak na początku tego stulecia przewrócił się, został ponownie ustawiony przez koło łowieckie "Sęp".

W 2016 r. z funduszu FIO Mazowsze Stowarzyszenie „Res Publica Trzciany” wraz z mieszkańcami Trzcian ustawiło tablicę informacyjną oraz przygotowało teren rekreacyjny. Krzyż oraz ogrodzenie odnowił mieszkaniec Bożej Woli. Wizerunek Jezusa to dzieło jego córki (fot. 58).

Kapliczka drewniana nadrzewna przy ul. Żwirowej, wisząca na jesionie z motywami kwietnymi oraz Okiem Opatrzności i napisem „Gratia et Misericordia” (fot. 59).



53.



54.

53, 54. Kapliczka z figurą Matki Bożej Niepokalanej przy ul. Granitowej.



55. Krzyż żelazny przy ul. Granitowej.



56. Krzyż z kapliczką u zbiegu ulic Źwirowej i Kwarcowej.



57.

57, 58. Krzyż drewniany na rozstaju dróg, przy nieistniejącym już Folwarku Trzciany.



58.

Kapliczka przydrożna, posadowiona na jesionie przy ul. Żwirowej w Trzcianach (fot. 59). Przedstawia alegorię Drzewa Życia (Arbor vitae – biblijne drzewo życia). Jest to motyw odradzania się, ale też uczynków człowieka.

Psalm Dawida 1 :

„Szczęśliwy mąż, który nie idzie za radą występnych, nie wchodzi na drogę grzeszników i nie siada w kole szyderców, lecz ma upodobanie w Prawie Pana, nad Jego Prawem rozmyśla dniem i nocą. Jest on jak drzewo zasadzone nad płynącą wodą, które wydaje owoc w swoim czasie, a liście jego nie więdną.”

Autorką kapliczki jest znana malarka, rzeźbiarka Olga Wielogórska, związana z Suwalszczyzną. Tworzy na styku kultur (polskiej, litewskiej, białoruskiej). Kapliczka powstała z drewna dębowego w roku 2018. W lutym 2019 r. kapliczkę poświęcił proboszcz parafii pw. św. Andrzeja Boboli w Rajszewie.

Lokalnie kapliczka jest nazywana Kapliczką Matki Boskiej Ptasiej, Kwietnej, Psiej, Kociej, Zwierząt Dzikich i Domowych. Napis pod kapliczką głosi: „Gratia et Misericordia” (Łaska i Miłosierdzie).



*„Naród, który traci pamięć, przestaje być narodem,
a staje się jedynie zbiorem ludzi,
czasowo zajmujących dane terytorium.”*

Józef Piłsudski

W Gminie Jabłonna jest wiele miejsc, które są wyrazem pamięci narodu o ważnych wydarzeniach historycznych. Czimy pamięć o bohaterach, okazujemy uznanie ludziom, którzy oddali życie w imię najwyższych wartości, jakimi są pokój, sprawiedliwość, wolność i godność człowieka. Mieszkańcy naszej gminy zawsze będą pamiętali o tych, którym w ogromnym stopniu zawdzięczamy Wolną Polskę.

Na mapie Gminy Jabłonna miejsca pamięci są namacalnym śladem tragicznych wydarzeń. W tej części naszej publikacji prezentujemy obiekty upamiętniające historyczne miejsca wydarzeń oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa Narodu Polskiego. Znajdziemy tu pomniki, głazy, tablice pamiątkowe oraz mogiły poległych, którzy zapłacili najwyższą cenę w służbie Ojczyźnie.

Mamy nadzieję, że Album okaże się interesującą lekturą oraz uwrażliwi Państwa na piękno i potrzebę ciągłej troski o nasze dziedzictwo.

Miejsca pamięci

22 lutego 1943 r. w Lasach Chotomowskich zostali zamordowani mieszkańcy Chotomowa i żołnierze Armii Krajowej: Leon Apczyński, Ignacy Liwski, Stanisław Mariański i Eugeniusz Wójcik. Mężczyźni poszli do lasu po susz na opał i wszelki ślad po nich zaginął. Dopiero po dwóch tygodniach mieszkańcy dowiedzieli się o zbrodni z informacji wywieszanej na ul. Polskiej Organizacji Wojskowej. Na kartce, którą zawiesił prawdopodobnie gajowy, było wskazane miejsce, gdzie znajdują się ciała. Odnaleziono je w lesie, potwornie okaleczone, w pobliżu Drogi Dąbrowskiej. Oprawcy zakatowali swoje ofiary kolbami karabinów, jednego z mężczyzn zmusili, by gołymi rękami zakopał swoich towarzyszy, a następnie powiesili go na sośnie, przebijając głowę sękiem drzewa. Mordu dopuścili się najpewniej żołnierze hitlerowscy i celnicy pilnujący niedalekiej granicy między Generalnym Gubernatorstwem i III Rzeszą.

Ciała pomordowanych mężczyzn zostały przewiezione na cmentarz parafialny w Chotomowie i złożone do wspólnej mogiły (fot. 60). W miejscu kaźni ustawiono żelazny krzyż z tablicą, odsłonięty 16 września 1995 r. (fot. 61).



60. Grób pomordowanych, cmentarz parafialny w Chotomowie.



61. Miejsce mordu w Lasach Chotomowskich.

fragm. Wiersza „Cień z obozu”

Krzysztof Kamil Baczyński

17.08.1943 r.

*„Matko – powiedział jeszcze – to nic, że ja daleko,
że nas rozdarła ciemność i ból, co tkwi jak nóż.
Ja w tobie, a ty we mnie płyniemy strugą, rzeką
złocistą, drżącą strugą, gwiazdami lśniących róż.
Bo nie ma rozerwania, choć rozerwane słowa
bo nie ma zapomnienia, choć życie nas zapomni
z brzęczących kregów nieba ja w ciebie, a ty do mnie
płyniemy”.*



62.



62, 63. Groby: Nieznanego Żołnierza oraz żołnierzy Armii Krajowej na cmentarzu parafialnym w Chotomowie.



64. Grób por. Stefana Krasieńskiego ps. KACPER, oficera Armii Krajowej, zasłużonego kierownika Szkoły Powszechnej w Chotomowie, poległego 3 sierpnia 1944 roku.

Tragiczny okres okupacji przypomina pomnik znajdujący się w Chotomowie u zbiegu ulic Piusa XI i Partyzantów (fot. 65 i 66). Monument zbudowany w kształcie powstańczej barykady obronnej zwieńczony krzyżem oraz figurą orła zrywającego się do lotu. Na frontonie pomnika, zaprojektowanego przez Stefana Konrada Dobrowolskiego, wmurowano tablicę z nazwiskami poległych w latach 1939-1945. Pomnik został odsłonięty 29 października 1961 roku.

„CHWAŁA BOHATEROM WALK Z NAJAZDEM HITLEROWSKIM W LATACH 1939-1945. POLEGLI NA POLU CHWAŁY – ŻOŁNIERZE WOJSKA POLSKIEGO W ROKU 1939 I ŻOŁNIERZE ARMII KRAJOWEJ W 1944 ROKU”



65.



66. Pomnik u zbiegu ulic Piusa XI i Partyzantów w Chotomowie

Pomnik upamiętniający poległych w walkach w dniach 1-3 sierpnia 1944 r. Żołnierze Armii Krajowej, wspierając powstańczą Warszawę, doprowadzili do wykolejenia niemieckiego pociągu wojskowego, odcinając w ten sposób komunikację kolejową od północno-wschodniej strony stolicy. Wywiązały się kilkudniowe walki z udziałem 3. Kompanii I batalionu Rejonu „Marianów – Brzozów” AK, dowodzonej przez por. Stefana Krasieńskiego ps. „Kacper”. Walki trwały trzy dni i dopiero atak opancerzonego niemieckiego pociągu zmusił

powstańców do wycofania się. Podczas walk zginęli: dowódca Stefan Krasieński „Kacper”, strz. Michał Wójcik „Omar”, strz. Antoni Grabowski „Czerwec”, Jan Jabłoński i łączniczka-sanitariuszka Henryka Narostkówna „Henia”.

Pomnik autorstwa Andrzeja Zbierchowskiego znajduje się na granicy Chotomowa i Legionowa w pobliżu miejsca walk. Został odsłonięty 1 sierpnia 1984 r. (fot. 69).



67. Tablica ku czci tajnego nauczania w Chotomowie na frontonie Szkoły Podstawowej Nr 2 im. Orła Białego, ul. Partyzantów.



68. Płyta upamiętniająca nadanie 31.03.1947 r. Szkole Podstawowej w Chotomowie imienia Stefana Krasieńskiego ps. KACPER.



69. Miejsce upamiętniające toczony w tej okolicy walki i śmierć żołnierzy Armii Krajowej w czasie Powstania Warszawskiego.

Grób Wincentego Rapczyńskiego „uczestnika wypadków styczniowych z 1863 roku” na cmentarzu parafialnym w Chotomowie (fot. 70, 71). Rapczyński brał udział w największym polskim powstaniu narodowym przeciwko Rosji w styczniu 1963 roku. Ze względu na carską cenzurę nie było możliwości umieszczenia napisu „powstaniec”. Zmarł śmiercią naturalną w Jabłonie 7 maja 1903 roku w wieku 67 lat.



70.



71. Grób Wincentego Rabczyńskiego



72, 73. Tablica pamiątkowa poświęcona żołnierzom Armii Krajowej oraz płyta upamiętniająca żołnierzy Polskiej Organizacji Wojskowej umiejscowione w kościele pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Chotomowie

Cmentarz parafialny w Jabłonce

Pomnik na cmentarzu parafialnym w Jabłonce poświęcony żołnierzom polskim poległym we wrześniu 1939 r. (fot. 74).

W zbiorowej mogile spoczywa 39. żołnierzy 21 Pułku Piechoty im. Dzieci Warszawy (fot. 76), poległych 10 września 1939 r. pod Jabłonną podczas walki zbrojnej z Niemcami. W tym samym grobie spoczywają żołnierze z nieznanego oddziału bojowego, polegli 15 września 1939 r. oraz żołnierze nieznanego imienia i nazwiska (fot. 75).

Płyta ku czci pomordowanych w Katyniu oficerów II Batalionu Balonowego Garnizonu Legionowo-Jabłonna (fot. 74)

Obok płyty nagrobnej ustawiono dwie granitowe urny, w jednej znajduje się ziemia z mogiły w Katyniu (fot. 74), w drugiej ziemia z mogił z cmentarzy w Monte Cassino, Loreto, Bologne i Arnhem.

Pomnik powstał na przełomie 1948/1949 r., a fundatorem było społeczeństwo Gminy Jabłonna.





74. Pomnik na cmentarzu parafialnym w Jabłonce



77. Mogiła rozstrzelanych więźniów Pawiaka na cmentarzu w Jabłonce. Napis na tablicy głosi: „MOGIŁA WSPÓLNA 12 POLAKÓW WIEŹNIÓW PAWIAKA ROZSTRZELANYCH PRZEZ GESTAPO W CZERWCU 1943 R. W LASACH NADLEŚNICTWA JABŁONNA”.

Pomnik ufundowało społeczeństwo Gminy Jabłonna.

Pomnik upamiętniający walkę żołnierzy VII Obwodu I Rejonu II Batalionu VII Kompanii Armii Krajowej „Obroza”, walczących na terenie Jabłonnicy i Legionowa. Został ufundowany w 1991 r. przez Koło Światowego Związku Żołnierzy AK w Jabłonce oraz Urząd Gminy Jabłonna.



78. Pomnik Armii Krajowej na skwerze Armii Krajowej, przy budynku Urzędu Gminy w Jabłonce.



79. Obelisk poświęcony pamięci Jana Pawła II i 25-lecia „Solidarności”, umiejscowiony przed Gminnym Centrum Kultury w Jabłonce, ul. Modlińska.



80. Głaz poświęcony pamięci oficerów zamordowanych w Katyniu w 1940 r. oraz pamięci ofiar katastrofy pod Smoleńskiem 10 kwietnia 2010 r. Znajduje się przy kościele pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonce.



81. Obelisk upamiętniający pomordowanych w latach 1939-1945 w Chotomowie. Kamienny obelisk znajduje się w lesie, przy drodze nr 630 prowadzącej z Jabłonną do Nowego Dworu Mazowieckiego. Odświeżony 14 października 1973 r. monument upamiętnia pomordowanych przez hitlerowców. Wśród rozstrzelanych było wielu więźniów warszawskiego Pawiaka.



82.

Pomnik Wincentego Witosa znajdujący się przy „Domu Ogrodnika”, siedzibie Gminnego Centrum Kultury w Jabłonnii, ul. Modlińska (fot. 82).

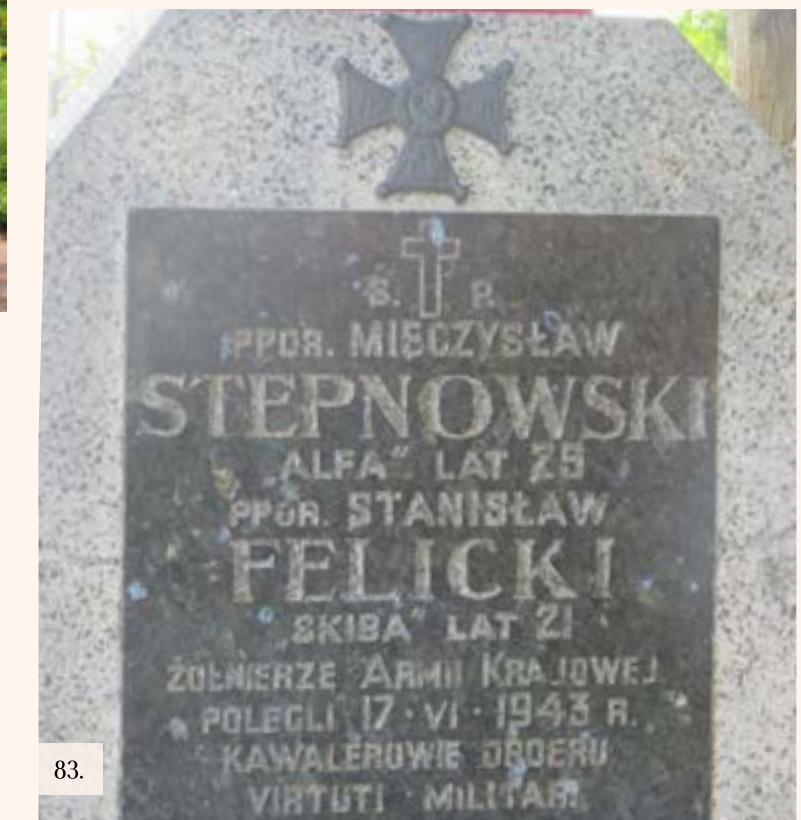
Pomnik powstał w 1986 r. dla uczczenia 40. rocznicy śmierci W. Witosa – działacza Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz otwarcia „Domu Ogrodnika”. Został wykonany przez artystę rzeźbiarza F. Jarocho, a fundatorami byli ogrodnicy i społeczeństwo Gminy Jabłonna.

„Nie ma sprawy ważniejszej niż Polska”.

/Wincenty Witos/

Pomnik poświęcony żołnierzom Wojska Polskiego i mieszkańcom Jabłonnii, poległym i pomordowanym w czasie II wojny światowej. Wniesiony w 1982 r., znajduje się na skwerze ppor. „Alfy” i ppor. „Skiby” (fot. 84).

25-letni Mieczysław Stępnowski „Alfa” i 21-letni Stanisław Felicki „Skiba”, podchorążowie Armii Krajowej z II Batalionu w Jabłonnii zginęli 17 czerwca 1943 r. podczas akcji osłonowej transportu broni zrzutowej ukrytej w rejonie Izabelina. Dowództwo Armii Krajowej awansowało pośmiertnie Stępnowskiego i Felickiego do stopni oficerskich i odznaczyło Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari. Grób „Alfy” i „Skiby” znajduje się na cmentarzu parafialnym w Jabłonnii (fot. 83).



83.



85. Tablica na budynku Urzędu Gminy w Jabłonie, ul. Modlińska.



86. Płyta na budynku Urzędu Gminy Jabłonna upamiętniająca pobyt gen. Władysława Sikorskiego, odsłonięta 11 listopada 2001 r. Tablicę ufundowali weterani walk o niepodległość oraz Rada i Zarząd Gminy Jabłonna.



87. Tablica pamiątkowa w kościele pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonie poświęcona poległym i pomordowanym mieszkańcom Gminy Jabłonna, rozstrzelanym w Palmirach 26 lutego 1940 r. oraz poległym w walce o niepodległość Polski w latach 1939-1945.



88. Las „Kadzielnia” pomiędzy Janówkiem Drugim a Trzcianami.

Na przełomie lat 1939/1940 Niemcy zamordowali w uroczysku „Kadzielnia” na terenie wsi Trzciany (w lesie, w północno-zachodniej części wsi, tuż przy granicy z Janówkiem Drugim) grupę mieszkańców Nowego Dworu Mazowieckiego i okolic. Prawdopodobnie w „Kadzielni” ginęli również więźniowie warszawskiego Pawiaka. Na pamiątkę tych tragicznych wydarzeń postawiono na skraju lasu uroczyska drewniany krzyż. Według zeznań świadka, las ten służył także do realizacji Akcji T4, którą narodowi socjaliści nazywali pozbawianiem „życia niewartego życia”. Za tą nazwą kryło się bestialskie mordowanie osób chorych psychicznie i fizycznie.

89. Tablica przymocowana do pnia drzewa, miejsce upamiętniające tragiczną śmierć mieszkanki Trzcian.

Napis na tablicy głosi:

„PRZECHODNIU, PRZYSTAŃ NA CHWILĘ
TO BYŁA MOJA OSTATNIA DROGA
W TYM LESIE W SIERPNIU 1944 ROKU ZOSTAŁAM
ZASTRZELONA PRZEZ GESTAPO
MIAŁAM 48 LAT
URODZIŁAM SIĘ I MIESZKAŁAM W TRZCIANACH
ANNA ROGULSKA Z DOMU DERLACZ

11 listopada 2019 roku, MIESZKAŃCY TRZCIAN”



90.



91.

90, 91, 92, 93,94. Symboliczne mogiły z okresu II wojny światowej na miejscu masowych egzekucji mieszkańców Jabłonny i Legionowa oraz więźniów Pawiaka. Podczas okupacji las na Bukowcu (Lasy Jabłonowskie) wchodził do tzw. „Warszawskiego Pierścienia Śmierci”. W trakcie Powstania Warszawskiego w Leśniczówce stacjonował sztab I Rejonu VII Obwodu Armii Krajowej „Obroza”. W 1946 r. w okolicznych lasach przeprowadzono ekshumacje, w wyniku których odnaleziono łącznie 35 miejsc pochówku. Szczątki ofiar przeniesiono do zbiorowej mogiły ofiar wojny na legionowskim cmentarzu. Znaczna część ukrytych przez okupanta mogił do tej pory nie została odnaleziona. Mogiły poległych i pomordowanych zdobią kapliczki z wizerunkiem Matki Bożej Niepokalanej oraz Matki Boskiej Częstochowskiej. Społecznym kustoszem tych miejsc pamięci jest pan Stanisław.



92.



93.



94.



95.

W drugiej połowie XVIII wieku prymas Michał Poniatowski sprowadził niemieckich osadników do Rajszewa i pobliskich wsi. Zamieszkali tutaj ewangelicy luterkańscy. Rajszewo i Skierdy wchodziły w skład nowo powstałej parafii ewangelickiej. Cmentarze w Rajszewie i Skierdach (fot. 95, 96 i 97) stanowią spuściznę materialną po niemieckich ewangelikach na ziemiach polskich. To najstarsze nekropolie zachowane na tym terenie. Władze Gminy Jabłonna ogrodziły i zabezpieczyły teren cmentarzy przed dewastacją.



96.



97.

Indeks zdjęć

MAŁA ARCHITEKTURA SAKRALNA

- 1a. Jabłonna - krzyż drewniany z kapliczką - str. 11
- 2a. Jabłonna - krzyż drewniany, ul. Modlińska / Chotomowska - str. 12
- 3a. Jabłonna - krzyż żelazny, ul. Modlińska - str. 13
- 4a. Jabłonna - kapliczka murowana - str. 17
- 5a. Jabłonna - figura św. Franciszka - str. 19
- 6a. Chotomów - figura Matki Bożej przed kościołem - str. 20
- 7a. Chotomów - figura NMP, ul. Piękna / Leśna - str. 21
- 8a. Jabłonna - figura św. Józefa z Dzieciątkiem - str. 21
- 1, 2. Boża Wola - krzyż żelazny z figurą Chrystusa - str. 22
- 3, 4. Chotomów - krzyż z figurą Chrystusa - str. 23
5. Chotomów - figura Św. Jana Pawła II - str. 24
6. Chotomów - krzyż drewniany z 1826 r. - str. 24
7. Chotomów - krzyż drewniany upamiętniający Misje Święte - str. 24
8. Chotomów - kapliczka żelazna, ul. Piękna / Żeligowskiego - str. 25
9. Chotomów - figura Matki Bożej Niepokalanej przy ul. Pięknej - str. 25
10. Chotomów - figura Św. Józefa z Dzieciątkiem, Dom Dziecka ul. Piusa - str. 26
11. Chotomów - figura Matki Bożej z Medjugorie przy ul. Piusaa - str. 26
12. Chotomów - krzyż drewniany przy rondzie im. Harcerzy Szarych Szeregów - str. 27
13. Chotomów - figura Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Pięknej - str. 27
14. Chotomów - kapliczka z figurą Matki Boskiej przy ul. Żeligowskiego - str. 28
15. Chotomów - figura Św. Floriana przed budynkiem OSP - str. 28
16. Chotomów - figura Najświętszej Maryi Panny, Dom Dziecka ul. Piusa. - str. 28
17. Chotomów - figura Matki Bożej Niepokalanej - str. 29
18. Chotomów - krzyż z figurą Chrystusa przy ul. Partyzantów - str. 29
- 19, 20, 21. Dąbrowa Chotomowska - krzyż żelazny z kapliczką - str. 30 - 31
22. Jabłonna - krzyż drewniany przy ul. Modlińskiej - str. 32
23. Jabłonna - figura Kardynała Stefana Wyszyńskiego - str. 34
- 24, 25. Jabłonna - krzyż drewniany przy kościele - str. 34
26. Jabłonna - krzyż drewniany przy kościele - str. 35
27. Jabłonna - pieta na przykościelnym terenie - str. 35
- 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34. Jabłonna, ogród parafialny przy kościele - str. 36 - 37
35. Jabłonna - figura Zwiastowania NMP przed kościołem - str. 38
36. Jabłonna - kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena przy ul. Modlińskiej - str. 38
- 37, 38, 39. Jabłonna - krzyż drewniany z kapliczką, ul. Marmurowa / Szkolna - str. 39
40. Jabłonna - krzyż drewniany z figurą Chrystusa przy wjeździe do Jabłonn - str. 40
41. Jabłonna - krzyż drewniany z kapliczką przy ul. Modlińskiej - str. 40
42. Jabłonna - krzyż drewniany z figurą Chrystusa przy ul. Modlińskiej - str. 41
43. Jabłonna - krzyż żelazny przy ul. Przylesie - str. 41
44. Janówek Drugi - krzyż żelazny z figurą Chrystusa - str. 42
45. Janówek Drugi - kapliczka z figurą Matki Bożej Niepokalanej - str. 42

46. Rajszew - krzyż drewniany z figurą Chrystusa, ul. Różana- str. 43
47. Rajszew - krzyż drewniany z figurą Chrystusa, ul. Mazowieckia - str. 43
- 48, 49, 50. Skierdy - 3 krzyże przy ul. Modlińskiej - str. 44 - 45 51, 52. Suchocin - kapliczka murowana, wnękowa, przy ul. Modlińskiej - str. 46
- 53, 54. Trzciany - kapliczka z figurą Matki Bożej przy ul. Granitowej - str. 48
55. Trzciany - krzyż żelazny przy ul. Granitowej - str. 49
56. Trzciany - krzyż z kapliczką u zbiegu ulic Żwirowej i Kwarcowej - str. 49
- 57, 58. Trzciany - krzyż drewniany - str. 50
59. Trzciany - kapliczka nadrzewna, przy ul. Żwirowej - str. 51

MIEJSCA PAMIĘCI

60. Chotomów - grób pomordowanych, cmentarz parafialny - str. 54
61. Chotomów - miejsce mordu w Lasach Chotomowskich - str. 55
- 62, 63. Chotomów - groby: Nieznanego Żołnierza oraz żołnierzy AK na cmentarzu parafialnym - str. 56, 57
64. Chotomów - grób por. Stefana Krasieńskiego ps. KACPER - str. 57
- 65, 66. Chotomów - pomnik u zbiegu ulic Piusa XI i Partyzantów - str. 58 - 59
67. Chotomów - tablica na frontonie Szkoły Podstawowej Nr 2 - str. 60
68. Chotomów - płyta upamiętniająca, Szkoła Podstawowa Nr. 2 - str. 60
69. Chotomów - miejsce pamięci walki i śmierci żołnierzy AK - str. 61
- 70, 71. Chotomów - grób Wincentego Rabczyńskiego - str. 62
- 72, 73. Chotomów - tablica pamiątkowa w kościele poświęcona żołnierzom AK oraz płyta upamiętniająca żołnierzy POW - str. 63
- 74, 75, 76. Jabłonna - pomnik na cmentarzu parafialnym oraz płyty ku czci pomordowanych - str. 64-65
77. Jabłonna - mogiła rozstrzelanych więźniów Pawiaka - str. 66
78. Jabłonna - pomnik Armii Krajowej na skwerze Armii Krajowej - str. 67
79. Jabłonna - obelisk poświęcony pamięci Jana Pawła II i 25-lecia „Solidarności” - str. 68
80. Jabłonna - Głaz poświęcony pamięci oficerów zamordowanych w Katyniu w 1940 r. oraz pamięci ofiar katastrofy pod Smoleńskiem 10 kwietnia 2010 r. - str. 68
81. Chotomów - obelisk upamiętniający pomordowanych w latach 1939-1945 - str. 69
82. Jabłonna - pomnik Wincentego Witosa, Dom Ogrodnika ul. Modlińska - str. 70
83. Jabłonna - grób M. Stępnowskiego ps. „Alfa” i S. Felickiego ps. „Skiba” - str. 70
84. Jabłonna - pomnik poległych żołnierzy Wojska Polskiego i mieszkańców Jabłonn - str. 71
- 85, 86. Jabłonna - tablice pamiątkowe na budynku Urzędu Gminy - str. 72
87. Jabłonna - tablice pamiątkowa w kościele - str. 73
88. Las „Kadzielnia” - krzyż drewniany ku czci pomordowanym - str. 74
89. Trzciany - miejsce upamiętniające tragiczną śmierć jednej z mieszkanek - str. 75
- 90, 91, 92, 93, 94. Lasy Jabłonowskie - mogiły masowych egzekucji - str. 76-77
- 95, 96, 97 - Rajszew, Skierdy - cmentarz ewangelicki - str. 78 - 79

Gmina Jabłonna



ISBN: 978-83-954381-2-7